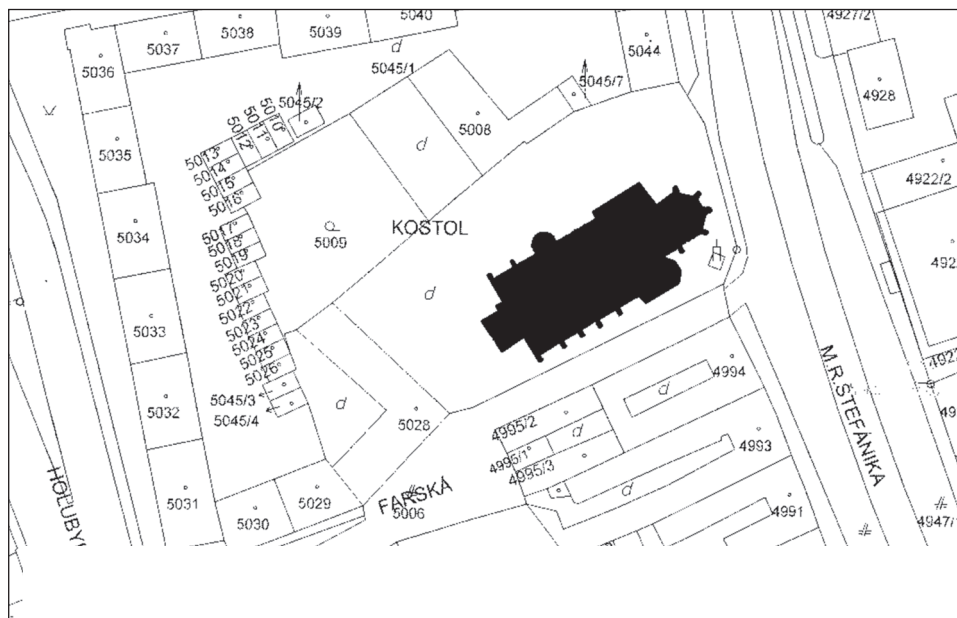

HROBKA V KOSTOLE NANEBOVZATIA PANNY MÁRIE V PEZINKU

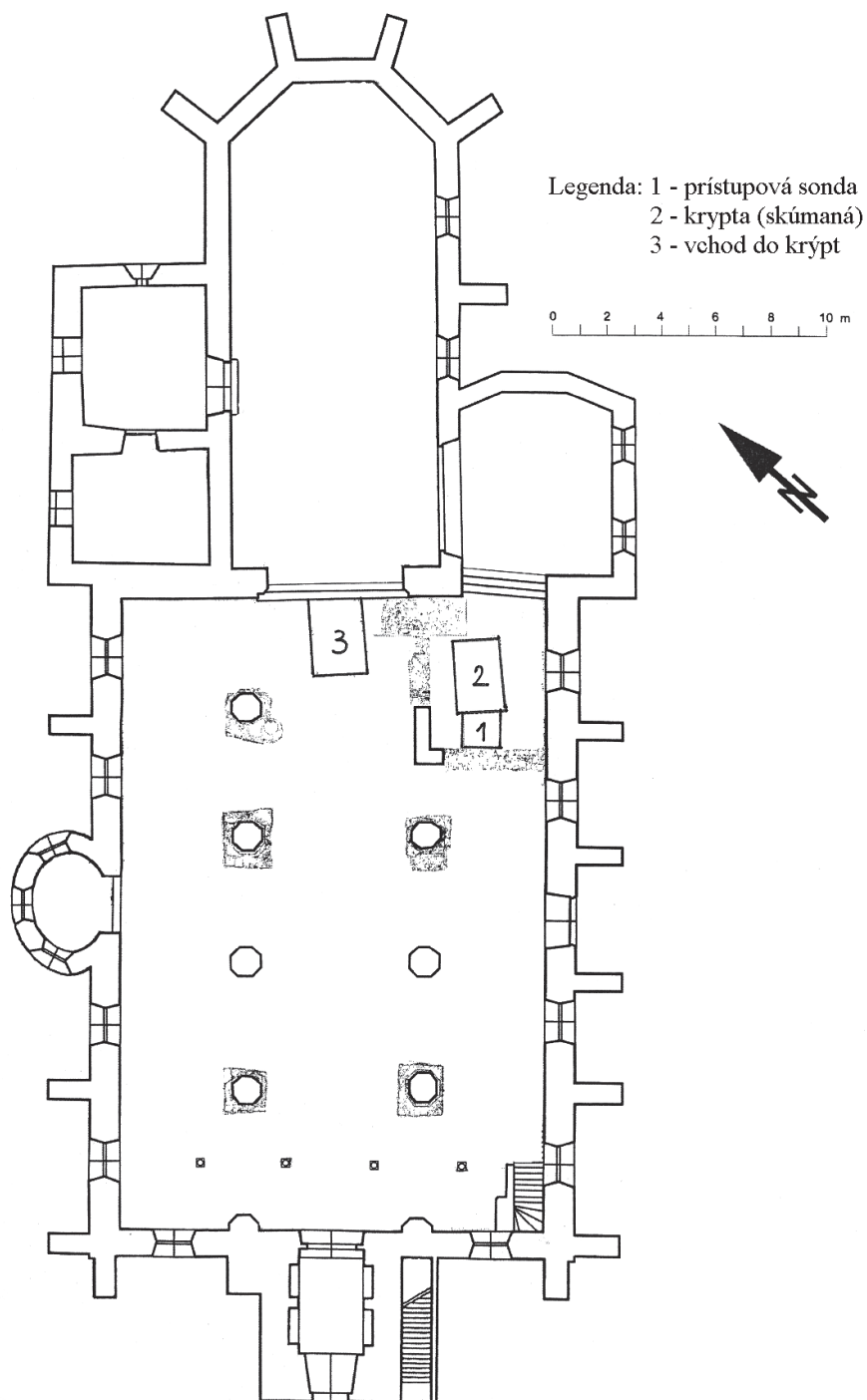
IGOR CHOMA

V roku 2007 realizovalo Slovenské národné múzeum - Archeologické múzeum v Bratislave, v spolupráci s Mestským múzeom v Pezinku archeologický výskum hrobky, nachádzajúcej sa v interiéri Kostola Nanebovzatia Panny Márie v intraviláne mesta Pezinok, na Farskej ulici č. 7, parcela č. 5007 k. ú. Pezinok. Kostol je situovaný v hornej časti historického jadra mesta, blízko severného mestského opevnenia (obr. 1). Postavený je na rovine pod južným úpäťm Malých Karpát, v nadmorskej výške 160 m. V súčasnosti je celé okolie zastavané historickou a modernou mestskou urbanizáciou.

V interiéri kostola boli v predošlých sezónach realizované dva archeologické výskumy. Prvý výskum prebiehal pod vedením Mgr. Tomáša Krampla v rokoch 2004 – 2005 a bol zameraný na architektúru staršej sakrálnej stavby a predošlých stavebných fáz kostola. Archeologický výskum doplnil výsledky stavebno-historického výskumu, ktoré dokázali kompletnú prestavbu lodí kostola. Rytmizácia klenbových polí bola posunutá skoro o polovicu šírky klenbového poľa východným smerom. Výskum architektonických fragmentov zachovaných v zemi, toto zistenie len potvrdil a doplnil o ďalšie poznatky. Otázky sa vynárajú okolo dnešného sanktuária, v ktorého priestore sa zachytili pozostatky

Obr. 1 Pezinok. Kostol Nanebovzatia Panny Márie. Výrez z katastrálnej mapy

Obr. 2 Pezinok. Kostol Nanebovzatia Panny Márie. Pôdorys kostola so situáciou

po staršom sakrálnom objekte a datovania krypty nachádzajúcej sa vo východnom uzávere južnej bočnej lode kostola (Krampl a kol. 2007, 191–192). Druhý výskum sa realizoval v roku 2006 pod vedením autora tohto článku. Kvôli stavebným prácam došlo k odstráneniu dlažby a časti zeminu v celom interiéri kostola. Okrem odkrytia rôznych architektonických fragmentov sa našiel kostrový hrob významnej osoby z 15. storočia, situovaný v centrálnej osi hlavnej lode pod víťazným oblúkom (Krampl a kol. 2007, 195 a n.).

Vzhľadom na skutočnosť, že počas predošlých výskumov nebolo možné z rôznych objektívnych dôvodov vykonať podrobnejší výskum tehlovej krypty v južnej lodi kostola, naskytla sa táto príležitosť v roku 2007. Výskum mal upresniť jej datovanie a tiež objasniť jej pozíciu v celkovej situácii kostola. Samotná hrobka sa nachádzala vo východnom uzávere južnej bočnej lode kostola. Tento priestor s jednoduchou krížovou klenbou bol podľa hypotézy L. Šáškyho pokladaný za staršiu sakrálnu stavbu (Dubovský – Žudel 1982, 227). Os krypty bola mierne odklonená severne od osi kostolných lodí. Hrobka bola dodatočne skúmaná aj za účelom overenia možnosti existencie starších pohrebov, ktoré by ju mohli presnejšie datovať. Výskumom sa mal potvrdiť, resp. vyvrátiť predpoklad, či hrobka patrila grófovi Jurajovi zo Svätého Jura a Pezinka (1426) alebo inému príslušníkovi rodu. Výsledkom výskumu bolo zistenie, že jednoznačne môžeme datovať iba posledný pohreb z 18. storočia.

Prístupová sonda – šachta (š-d-h: 165 x 125 x 70 cm) bola vyhlbená pred západným koncom hrobky (obr. 2). V tomto mieste tu už raz bola otvorená sonda a zároveň vstupná cesta do hrobky počas výskumu v rokoch 2004 – 2005 (realizovaného Mgr. Tomášom Kramplom). Po odstránení zásypu zloženého z vrchnej asi 10 cm hrubej vrstvy stavebného preosievaného štrku, pod ktorým sa nachádzala prekopaná hlina s úlomkami tehál, omietok a betónu v hrúbke približne 55 cm, sa nachádzal predošlým výskumom nenarušený asi 5 cm hrubý štrkovo-hlinený zásyp. Tento zásyp má tú istú skladbu ako samotné podlažie nachádzajúce sa pod ním. V mieste jeho styku s podlažím bola nájdená drobná strieborná stredoveká minca (viedenský fenig). Z prístupovej sondy (šachty) bol otvorený vchod cez západnú stenu z tehál vymurovanej krypty.

Opis obsahu krypty a sond

Objekt 1/07 (rakva v krypte s pozostatkami barónky Rzikovskí de Dobrzicz, † 1752) sa nachádzala popri ľavej stene krypty a na šírku zaberala polovicu interiéru krypty. Na rakve chýbala jej vrchná polovica – vrchnák (odstránený počas výskumu T. Krampla 2004 – 2005). Zachované bočnice boli z exteriérovej strany natreté súvislou čiernou farbou. V rakve sa nachádzali neúplné kostrové pozostatky (chýbala lebka, sánka, kľúčne kosti, lopatka, obe horné končatiny, sternum a rebrá). Zachovali sa len vlasy, stavce, časť panvových kostí a kostí dolných končatín vo vysokom štádiu rozkladu (práchnivosti). V mieste hlavy sa nachádzala štvorcová látka (vankúš?) a stuha s pozostatkami kovových cvočkov. Na dolných končatinách sa zachovala skladaná sukňa z asi 3 m dlhej látky. V záhyboch sukne bol zachytený fragment ruženca (drevený kríž zdobený intarziou, lebka vyrezaná z kosti a drevené koráliky) a malá kovová schránka v tvare valca (po jej otvorení sa v jej vnútri našla miniatúrna sklenená fľaštička bez obsahu). Nebohá mala na nohách polovičné črievice s vyšším širším podpätkom (kombinácia drevo, koža a látka). Po celom vnútri

rakvy sa nachádzali kúsky prúžkov látky zošitých do kríža. Výstelku rakvy vytvárali drevené piliny (obr. 3).

Sonda I/2007 (š-d-h: 105 x 80 x 34 cm) bola vyhlbená do štrkovo-hlineného podlažia hned' za západnou stenou (pod prebúraným vchodom) krypty. Kopírovala jamu vyhlbenú za účelom sekundárneho uloženia kostrových pozostatkov starších pohrebov, ktoré sem boli s najväčšou pravdepodobnosťou umiestnené pri príležitosti posledného pohrebu do krypty (barónka Rzikovski de Dobrzicz, † 1752). V sonde sa nachádzali sekundárne uložené kosti štyroch jedincov. Lebky ležali na spodine lebečnej, otočené čelom na sever, pozdĺž severného okraja sondy. V strede sondy boli pravidelne naukladané dlhé kosti, medzi ktorými boli panvové kosti a kostrče. Popri okrajoch sondy sa nachádzali rôzne krátke kosti (články prstov, sterná, kľúčne kosti atď.) Sánky sa nachádzali na rôznych miestach medzi ostatnými kosťami. V sonde boli štyri sánky a len tri lebky in situ (obr. 4). Štvrtá lebka mohla byť vybratá vykrádačmi hrobiek a sekundárne položená za

Obr. 3 Pezinok. Kostol Nanebovzatia Panny Márie. Interiér krypty po otvorení

Obr. 4 Pezinok. Kostol Nanebovzatia Panny Márie. Obsah sondy I/2007

„nohami“ rakvy pod východnou stenou (situácia pri otvorení hrobky počas výskumu T. Krampla 2004/2005). Jedinci sú bližšie neurčeného pohlavia a veku. Podľa predbežného odhadu ide o troch mužov a jednu ženu, pokiaľ už spomínaná lebka (za rakvou) patrí do tohoto súboru. Na kostiach bola umiestnená poskladaná hodvábná vyšívaná látka (fragment šiat?). Medzi kostami sa nachádzal fragment náhrdelníka pozostávajúceho z väčších vápenných a menších kovových korálikov, navlečených na šnúrke.

Sonda II/2007 (š-d-h: 60x40x14 cm) bola situovaná v severovýchodnom rohu krypty za účelom zistenia možného staršieho hrobu zapusteného do podlažia a základovej špáry krypty. Prítomnosť staršieho hrobu sa nepotvrdila (podlažie tu nebolo porušené). Základová špára bola na úrovni dna krypty.

ZÁVER

Archeologický výskum bol založený na skúmaní konkrétneho objektu – krypty, a to formou sond a začisťovania odkrytých objektov. Sondami sa preskúmala časť interiéru krypty, nachádzajúcej sa vo východnom uzávere južnej (bočnej) lode Kostola Nanebovzatia Panny Márie, vybudovaného v polovici 14. storočia. Jej os bola mierne odklonená severne od osi kostola a jeho lodí. Pred západným koncom hrobky bola vyhlbená prístupová sonda a následne bol otvorený vchod do krypty. Obsah hrobky pozostával z rakvy v ktorej sa nachádzali predpokladané pozostatky barónky Rzikovski de Dobrzicz, † 1752. V interiéri krypty boli otvorené dve sondy. Sonda I/2007 sa nachádzala hneď za západnou stenou (za prebúraným vchodom). V tejto sonde boli sekundárne uložené kosti štyroch jedincov. Sondou II/2007 sme vyhlbili v severovýchodnom rohu krypty, do podlažia s negatívnym výsledkom.

Archeologický výskum v interiéri Kostola Nanebovzatia Panny Márie zo 14. storočia nám nedoniesol jednoznačnú odpoveď, či inkriminovaná krypta bola alebo aspoň jej časť, postavená v stredoveku, 14./15. storočí, aj keď to nie je vylúčené, vzhľadom na použité tehly – „prstovky“ v jej severnej a južnej stene. Archeologický nález je ďalším dôležitým dokladom architektonického vývoja skúmanej pamiatky.

LITERATÚRA

- DUBOVSKÝ, J. – ŽUDEL, J. 1982: Dejiny Pezinka. Obzor, Bratislava, s. 227.
- FARKAŠ, Z. 2003: Záchraný výskum v Pezinku. In: AVANS v roku 2002, Nitra, s. 34–35.
- FARKAŠ, Z. – KRAMPL, T. 2006: Výskumná správa z archeologického výskumu Rímskokatolíckeho farského kostola Nanebovzatia Panny Márie v Pezinku v rokoch 2004 – 2005, Mestské múzeum v Pezinku.
- FARKAŠ, Z. – WITTGRÜBER, P. 2002: Nálezová správa zo záchranného archeologického výskumu, Pezinok, okr. Pezinok, Farský kostol Nanebovzatia P. Márie (uložená v SNM-AM v Bratislave).
- KRAMPL, T. – CHOMA, I. – ŠEFČÁKOVÁ, A. – THURZO, M. – POSPECHOVÁ, P. 2007: Kostol Nanebovzatia Panny Márie v Pezinku. Zbor. SNM 101, Arch.17, Bratislava, s. 189–202.

GRUFT IN DER KIRCHE DER MARIÄ HIMMELFAHRT IN PEZINOK

IGOR CHOMA

Die archäologische Ausgrabung beruhte auf der Untersuchung eines konkreten Objekts – Gruft, u. z. durch Grabungsschnitte und Säubern der freigelegten Objekte. Mit Hilfe von Grabungsschnitten untersuchte man einen Teil des Interieurs der Gruft, die im östlichen Verschluss des südlichen (seitlichen) Schiffs der Pfarrkirche der Mariä Himmelfahrt, gebaut in der Mitte des 14. Jahrhunderts.

In dem Zugangsschnitt, an der Berührungsstelle der durch die frühere Ausgrabung ungestörten schotter-lehmigen Zuschüttung und des Untergrunds fand man eine kleine mittelalterliche Silbermünze – den Wiener Pfennig. Nachfolgend wurde der Eingang in die Gruft auf der Westseite geöffnet.

In der Ziegelgruft, deren Nord- und Südwand aus Handstrichziegeln gebaut waren, verwendet größtenteils auch in dem östlichen und westlichen Verschluss, und deren Ziegelgewölbe aus jüngeren Ziegeln besteht, fand man:

1. Objekt 1/07 – Holzsarg mit vermutlichen Überresten von Gräfin Rzikovski de Dobrzicz, †1752 – (Neuzeit).
2. Objekt 2/07 – Grube mit sekundär eingelegten Knochen von älteren Bestattungen (ohne Möglichkeit einer präzisen Datierung).

Die archäologische Ausgrabung im Interieur der Pfarrkirche der Mariä Himmelfahrt aus dem 14. Jahrhundert lieferte uns keine eindeutige Antwort, ob die inkriminierte Gruft oder wenigstens ein Teil davon im Mittelalter im 14./15. Jahrhundert gebaut wurde, obwohl dies nicht ganz ausgeschlossen ist, im Hinblick auf die verwendeten Handstrichziegel in der Nord- und Südwand. Unser archäologischer Befund ist ein weiterer Beleg der architektonischen Entwicklung des untersuchten Denkmals.

*Mgr. Igor Choma, Slovenské národné múzeum - Archeologické múzeum, Žižkova 12,
P.O. BOX 13, 810 06 Bratislava 16, Slovenská republika
archeolog@snm.sk*